

Literacy Culture and Everchanging Types of Literacy

Ayşegül NERGİS¹

Abstract

Literacy, as well as being a habit at personal level, is a matter of culture at societal level and also a phenomenon that has taken up more complex functions in our time as compared to the past. Literacy habits and efforts are all about extending and enhancing information gathering habits. It has gained a complicated position with the new literacy types emerging in the changing world. In this study, the Turkish literacy culture in comparison with other world countries has been discussed. The environmental factors supporting literacy culture, such as the existence of public libraries and reading resources, the place and importance of literacy in Turkish and other world countries and other factors like media and technology have been examined in detail.

Key Words: literacy culture, literacy habits, technology, information literacy

Extended Summary

Purpose

In this study, it was aimed to discuss the Turkish literacy culture by comparing generally experienced literacy activities in comparison to other world countries.

Method

This paper drew on many national and international academic and institutional reports to build up a review study that attempts to reveal the current problems observed in a large perspective in Turkey in terms of literacy culture and activities.

Results

The review of studies and reports related to literacy practices in Turkey and in other world countries exposed the fallacies experienced in Turkish literacy culture. According to this,

¹ Yeditepe University, Istanbul, Turkey. e-mail: aysegul.nergis@yeditepe.edu.tr

the number of books published in a year and also the number of newspaper and periodicals sold are significantly low when compared to assumed number of readers. However, an attempt by the government to present a more qualified service in public libraries was observed: although the number of public libraries decreased in the last 5 years, the number of books in these libraries grew extensively.

Discussion

Some national effort is needed in order to develop and enhance reading habits in a country (Bayram, 2001). In Turkey, reading habits displayed by the public present an image of the nation that have the habit of not reading (Özen, 2001). In order to overcome this, education of new generations to cope with the new technologies is necessary to help them with their survival in the information age. Moreover, a reading and learning culture should be encouraged by the authorities by providing more public libraries equipped with technological aids to gather and process information. In addition to this, the existence of different literacy types and skills has to be recognized by people in general and the teachers who are the educators of the new generations.

Conclusion

Turkish literacy culture seems to show some weaknesses when compared with the literacy habits observed in other countries. However, in an ever-changing world, new literacy types and activities start to emerge everyday and the need for training new generations for the coming age is constantly witnessed. In order to compensate for these deficiencies, literacy activities like the use of libraries, the use of information technology and media and establishing book fairs more frequently should be encouraged and supported by the authorities. In addition, novel literacy practices emerging everyday all around the world that help people to reach and process information easily should also be blended with general educational practices in order to cultivate new generations who can adaptively use new technologies and experience the literacy culture of their time without tremendous effort.

Okuryazarlık Kültürü ve Değişen Okuryazarlık Türleri

Ayşegül NERGİS¹

Öz

Okuryazarlık kişisel düzeyde bir alışkanlık olmasının yanında, toplumsal düzeyde bir kültür meselesidir ve günümüzde geçmiş çağlara kıyasla çok daha karmaşık işlevler üstlenmiş olan bir olgudur. Okuryazarlık uğraşı ve alışkanlığı, bilgi edinme alışkanlıklarının genişletilmesi ve zenginliği ile ilgidir ve değişen dünyada ortaya çıkan yeni okuryazarlık türleri ve bunların gerektirdiği beceriler sayesinde karmaşık bir hal almıştır. Bu çalışmada, Türkiye'nin okuryazarlık kültürü diğer Dünya ülkeleri ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Okuryazarlık kültürünü destekleyen çevre unsuru, halk kütüphaneleri ve okuma kaynaklarının varlığı, Türk ve Dünya kültürlerinde okuryazarlığın yeri ve önemi, medya ve teknoloji gibi okuryazarlığı destekleyen unsurlar açısından incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: okuryazarlık kültürü, okuryazarlık alışkanlıkları, teknoloji, bilgi okuryazarlığı.

Giriş

Gelişen yeni teknolojiler ile hayatımızda okuryazarlığın yeri ve işlevleri değişerek daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Okuryazarlık, hızla değişen dünyanın ortaya çıkardığı medyanın bilgi verme aracı olarak giderek güçlenmesi, bilgiye ulaşma yollarının çeşitliliği, İnternet kullanımının yaygınlaşması, kitap fuarlarının çoğalması ve çeşitlenmesi, ulaşımın kolaylaşmasıyla birlikte kitap ve öğrenme materyalleri ticaretinin hızlanması gibi durumların etkisiyle, durağanlıktan uzak, hatta çok karmaşık ve hızla değişen bir süreç haline almıştır (Lankshear ve Knobel, 1999). Bu değişim süreci içinde, bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı gibi yepyeni okuryazarlık terimleri de ortaya çıkmıştır (Önal, 2010).

Aynı zamanda, okuryazarlık, değişen zamanla birlikte, ileri bilgi toplumlarının bir gereği olarak anılır olmuştur. Gürdal (2004), öğrenme kültürünü özümseyen bir bilgi toplumunun, bilgininin değerini bilerek ona erişmeye yollar aradığını ve edindiği yeni bilgileri yeni ürünler ortaya koymak için kullandığını, yani bilgi ürettiğini ve böylece yeni

¹ Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, aysegul.nergis@yeditepe.edu.tr

bilgilerin sürekli üretilir olduğunu belirtmiştir. Bilgi toplumu, bilgiyi bilinçli yoldan tüketen ve yeni bilgiler üretmek için çaba gösteren, bunun içinde düşünen ve sorgulayan, her anlamda okuryazar olan, eleştirel düşünme becerisine sahip, kendi kendine öğrenmesini planlayıp kendini geliştirebilen, bireylere ihtiyaç duymaktadır.

Okuryazarlık, bireyin çevresine uyum sağlaması, karşılaştığı sorunları çözmesi, doğru karar vermesi için gerekli bilgilere ulaşmak ve eriştiği bilgileri doğru biçimde kullanmak üzere okuma yazma yeteneklerini, kütüphaneleri, interneti, teknolojik araçlarını ve başka pek çok bilgiye ulaşma araçlarını kullanmasıdır. Bu tanımdan yola çıkınca, okuryazar bireylerin kendi toplumlarının ve yaşadıkları çağın okuryazarlık ve teknolojik faaliyetlerine uyum sağlayabilmiş insanlar oldukları görülür (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Yani, sanayi ve bilgi toplumlarının üyeleri olan bireyler diğer toplumlardaki bireylere oranla çok daha farklı, çok daha yoğun ve detaylı bir okuryazarlık etkinliğinin içinde yaşamlarını sürdüreceklendir.

Günümüzdeki gelişmiş toplumların kendi içlerinde bir öğrenme ve okuryazarlık kültürü oluşturmuş toplumlar olduklarını görülmektedir. Ülkemizde okuryazarlık kültürü, pek çok açıdan dünyanın pek çok ülkesine göre geri kalmıştır (Dökmen, 1994). Bunun sebeplerini daha iyi anlayabilmek için, çeşitli ülkelerde yaşatılan okuryazarlık etkinliklerini incelemek yerinde olacaktır. Bu çalışmada, Türkiye'nin okuryazarlık kültürünün Dünya ülkeleri ile karşılaştırması ortaya konmuştur. Okuryazarlık kültürünü destekleyen çevre unsuru, halk kütüphaneleri ve kitap fuarları ve kitapçılar gibi okuma kaynaklarının varlığı, Türk ve Dünya kültürlerinde okuryazarlığın yeri ve önemi, medya, iletişim ve teknoloji gibi okuryazarlığı destekleyen unsurlar açısından incelenmiştir.

Dünya'nın Çeşitli Ülkelerinde Okuryazarlık

Dünya üzerinde kültürel ve yaşamsal birer etkinlik olarak okuryazarlık olgusu farklı derecelerde yaşanmaktadır. Genel olarak sanayileşme ve teknolojiye ileri toplumlar ile ilerlemekte olan toplumlar arasında okuryazarlık kültürünün algılanışı, iletişimin türlü kanallar üzerinden (elektronik veya kağıt üzerinde) yürütülmesi, teknolojinin okuma ve öğrenme etkinlikleri içerisinde kullanılması, kitapçılık ve kütüphaneciliğin şehir kültürü

içerisinde vazgeçilmez bir yerinin olması açılarından farklı gelenekler ve etkinlikler göze çarpmaktadır.

Okuryazarlık kültürlerinin çeşitliliğini daha iyi anlamak için uluslararası raporları incelemek yerinde olabilir. Bunun iyi bir örneği olan UNESCO'nun 2005 yılı okuryazarlık raporuna göre,

- 2002 yılında, 15 yaş üzerindeki her beş yetişkinden biri okuma-yazma bilmiyordu.
- 2002 yılında, dünyada, 860 milyon yetişkinin okuma-yazma bilmediği tahmine ediliyor. Eğer durum böyle giderse, 2015'te 800 milyon yetişkin hala okuma-yazma bilmiyor olacak.
- 2015'e kadar, okuryazarlık oranının % 85'e yükseleceği tahmin ediliyor.
- 2002 yılında, dünyadaki okuma-yazma bilmeyen yetişkinlerin % 70'i şu üç bölgede yaşıyordu: Afrika'da Sahara'nın güneyi, Güney ve Batı Asya ve Arap ülkeleriyle Kuzey Afrika.
- Okuma-yazma bilmeyenlerin üçte ikisini kadınlar oluşturuyor.
- 2000 yılında, okuma-yazma bilmeyen kadınların sayısı bu gruptaki erkeklerden 236 milyon fazla idi. 2015'te bu fark, 215 milyon olacaktır.
- Cinsiyetler arasındaki fark, Arap ülkeleri ve Kuzey Afrika ile Güney ve Batı Asya'da daha belirgindir.

Bütün bu bilgileri göz önüne aldığımızda okuryazarlıkta ileri ve geri olan ülkelerin kültürel yapılarının okuma ve öğrenmeye verilen değerle ilişkili olduğu görülür. Okuryazarlık kültürü gelişmemiş olan ülkelerde, cinsiyet ayrımına da bağlı olarak, eğitimsiz nesillerin yetişmekte olduğu kesindir. Bu öngörüden kaynak alan UNESCO, 2003-2012 yıllarını Birleşmiş Milletler Okuryazarlık Yılları ilan etmiştir.

UNESCO'nun aynı raporuna göre, bugün, 113 milyonun üzerinde çocuk okula gidememekte ve okuryazarlığa adım atamamaktadır. Bahsi geçen rapor, her yerdeki insanın kendi toplumlarıyla ve diğer toplumlarla iletişim kurabilmesi için okuryazarlığı kullanabilmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Okuryazarlığı geliştirme çabaları, şimdiye dek, en fakir ve en uzak yerlerde yaşayan insan topluluklarına ulaşmakta

başarısız olmuştur. Bu rapor, bu tür gruplara ulaşmayı hedeflemekte ve şu sloganı kullanmaktadır: “Herkes için okuryazarlık: herkes için düşünce, herkes için öğrenme.” Bu projenin amacı, okuryazar bireyler ve toplumların inşa edilmesine katkı sağlamaktır. Bunu başarmak için, elektronik medya ve bilgi teknolojilerinin kullanımı ile bugünün bilgi dünyasına erişimi sağlamak hedeflenmiştir. Bu, mutlaka desteklenmesi gereken bir konudur. Çünkü okuryazarlık geleneği gelişmemiş olan toplumlarda teknolojiye ve özellikle de bilgi teknolojilerine karşı bir yabancılık hissedilmektedir (Gulati, 2008). Bu yabancılık hissi, insanları teknolojiden ve bilgi kaynaklarından yararlanmaktan uzak tutmakta ve onlardaki öğrenme, keşfetme ve düşünme isteğini ve merak duygusunu köreltmektedir.

Sürekli yayınların sayısının sanayileşmiş bilgi toplumlarında, diğer ülkelere göre daha çok olması da şaşırtıcı değildir. Bu ülkelerde günlük gazete okuyan insan sayısı da çok yüksek rakamlara ulaşmıştır. Bugün, dünyanın en çok gazete okuyan ülkesi, günlük ortalama 40 milyonun üzerindeki gazete satışıyla Japonya’dır (WAN, 2005). Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2011 verilerine göre Türkiye’de bu sayı, günlük 1 milyon civarındadır.

Okuryazarlık kültürünün gelişmesine önem veren ülkeler, çocukların da okuryazar bir birey olarak yetişmesini hedeflemektedirler. Finlandiya Milli Eğitim Bakanı olarak görevli olan Merilampi, 2002 yılında yayınladığı yazısında, Finlandiyalı çocukların iyi birer okuryazar olarak yetişmesinin sebeplerini şu şekilde sıralamıştır:

- Öğretmenlere geniş bir seçim imkanı sunan materyal zenginliği ve program esnekliği,
- Fince’nin fonetik bir dil olması ve okuma materyallerinin okuyanlara kolay gelmesi,
- Öğretmenlerin üniversite mezunu olmaları,
- Halk kütüphanelerinin okulda edinilen okuryazarlık becerilerini pekiştirmesi,
- Finlerin, dünyanın en aktif kütüphane kullanıcıları arasında yer alması,
- Okuryazarlık etkinliklerini destekleyen TV ve radyo programları,
- Eğlence amaçlı da olsa medya okuryazarlığının artması,

- 1980'lerden beri, medya eğitiminin veriliyor olması,
- Okuryazarlığın miras alınmadığının, her yeni gelen neslin kendi okuryazarlık kültürünü inşa etmesi gerektiğinin anlaşılması.

Bilgi toplumları, bilgiye kolay ulaşabilme yollarını açmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle, bu ülkelerde kitapları ve kütüphane kültürünü kırsal kesimlere taşımak için büyük çabalar sarf edilmekte, bu çabalar milli devlet politikaları içinde yer alarak önemini halklar için daha fazla hissettirmektedir. Çocuk kütüphaneleri de, pek çok batı ülkesinde, okuryazarlık kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Bazı devlet ve halk kütüphanelerinin, çocuklara yönelik kitaplarla dolu olan bölümleri, çocukların ödevlerini ve araştırmalarını daha rahat bir şekilde yapabilmesi için kütüphane binalarının giriş katlarında yer almaktadır (Yaman, 2004). Bu tür düzenlemeler bile, gelişmiş ülkelerde, daha bilgili ve donanımlı nesillerin yetişmesi amacıyla, çocukların da okuryazarlık kültürüne dahil edilmesi için, büyük çabalar gösterildiğinin bir göstergesidir.

Okuryazarlığı Destekleyen Çevre

Çağdaş hayat ve uygarlık, büyük ölçüde okuma ve yazma içeren etkinliklere dayanmaktadır. Okuryazarlık, bir kültür olarak okuyan, yazan, merak eden, öğrenen, araştıran, bilgi edinme yollarını genişleten bir çevre gerektirmektedir. Okuryazarlık kültürünü geliştiren toplumlarda, okuryazarlık etkinliklerine heves eden insanlar, kütüphaneler, televizyon, internet ve çeşitli iletişim ve haberleşme araçlarıyla meraklarını ve bilgi edinme ihtiyaçlarını giderirler. Bu durum, ortaya okuryazarlığı destekleyen ve insanların okuryazarlık etkinliklerini kolayca yapmalarını sağlayacak çevre ve ortamın doğmasına neden olur. Gelişmiş ülkelerde, toplumun tüm bireylerinin bilgiye erişmeleri için çaba harcanmaktadır (Önal, 2010). Okuryazar toplumlar, bilgiye ve bilgi edinme yollarını geliştirmeye ve kolaylaştırmaya önem verirler. Nitekim, günümüzün gelişmiş toplumlarının bilgi teknolojileri konusunda en ileri düzeyde durduklarını görmek mümkündür.

Gelişmiş bilgi toplumları, her türlü okuryazarlık faaliyetini zorlanmadan yapabilen okuryazar bireylerin varlığını gerektirmektedir. Okuryazar bireylerden oluşan toplumlar, şehirlerini zengin bir okuryazarlık faaliyeti içerecek şekilde tasarladıkları gibi, toplumu

oluşturan bireylerin her türlü okuryazarlık çeşitliliğini yaşamaları için halk ve çocuk kütüphaneleri kurmakta, üstelik okuryazarlık etkinliklerini denetleyen pek çok farklı kurum açarak, okuryazarlığa büyük bir önem verdiklerini göstermektedirler (Yılmaz, 1998).

Halk kütüphaneleri. Halk kütüphaneleri, uygarlık tarihinde, insanın bilgi biriktirdiği en önemli mekanlardan biri olmuştur. Görüntülü, sesli, el yazmalı veya basılı her tür bilginin elektronik ortamda saklanabildiği günümüzde dahi, halk kütüphanelerinin varlığı ve önemi halen tanınmaktadır. Kütüphaneler bilgi toplumunu besleyen ve aynı zamanda bilgi toplumu tarafından üretilmiş olan kurumlar olarak toplumsal değişimi yönlendirme açısından çok önemli bir yere sahiptirler (Yılmaz, 2010).

Bilgi toplumlarının en önemli sığınaklarından birini, halk kütüphaneleri oluşturmaktadır. Özellikle gelişmiş bilgi toplumlarında, büyük şehirlerde olduğu gibi, ekonomik şartların, iş fırsatlarının ve bilgi gereksiniminin şehirdeki gibi olmadığı kasabalarda ve kırsal alanlarda bile, halk kütüphanelerine rağbet büyüktür. Öğrenciler başta olmak üzere, tüm halkın hem kitap hem de gazete ve dergi gibi yayınları ödünç alıp yararlandığı halk kütüphanelerine devlet tarafından büyük destek verilmektedir. Ayrıca, Batılı toplumların pek çoğunda, halk kütüphaneleri, halkın günlük yaşamının bir parçası olmuştur. Bu ülkelerde, çok eskilere dayanan bir kütüphanecilik kültürü halen yaşamaktadır. Türkiye’de ise, kütüphane sayısı ve kullanımı AB ülkelerine göre oldukça azdır (Yılmaz, 2006). Örneğin, 2000 yılında Almanya’daki halk kütüphaneleri sayısı 11.332 ve Fransa’daki 4008 iken, Türkiye’deki halk kütüphanesi sayısı ise 1502’dir (Bayis, 2010).

Uluslar Arası Kütüphanecilik Derneği’nin verilerine göre, 2001 yılında Türkiye’de halk kütüphanelerinden ödünç alınan kitap sayısı 3 milyondur. Bu, kişi başına 0.1 kitap etmektedir. 275 milyon nüfuslu Amerika Birleşik Devletleri’nde ise, bu rakam 6’dır. 2 milyon nüfuslu Slovenya’da ise toplam 21 milyon, yani kişi başına 11 kitap ödünç alınmıştır. Eğer bu karşılaştırmalara dikkat edersek, Türkiye’de halk kütüphanelerinden yararlanma oranının oldukça düşük olduğunu görebiliriz. Uluslar Arası Kütüphanecilik Derneği’nin verileri Avrupa Birliği ülkelerinin % 10 ve üzerinde bir oranla halk

kütüphanelerine üye olduğunu göstermektedir. Bu oranın İngiltere'de % 56' ya, Portekiz'de %54' e ve Finlandiya'da %46'ya ulaştığı gözlenmektedir. Türkiye'nin %1 olan kütüphane üyeleri oranı ile Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının 25 kat uzağında kaldığı görülebilir (Yılmaz, 2006).

Türkiye İstatistik Kurumu 2011 yılı verilerine göre, halk kütüphanelerine üye olan kişi sayısı 600,000 civarındadır. Ödünç alınan kitap sayısı ise 20 milyona yakındır (<http://www.tuik.gov.tr>). Ancak 2006 yılına göre 1 milyon kitap kadar bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu, Türk halkının kütüphanelerden yararlanma alışkanlığına verdiği önemin azaldığının bir göstergesi olabilir. Ayrıca, Türkiye'de, çocuk eğitime ve gelişimine hizmet eden çocuk kütüphanelerinin sayısının ve niteliğinin artırılması yerine başka kurumlara devredilmeleri ve kitap sayılarının arttırılmaması, yönetim ve toplum olarak kütüphanelere ve çocuk kütüphanelerine önem verilmediğinin göstergesidir (Demircan, 2006).

Halbuki, çocukların erken yaşlarda, kütüphaneler hakkında bilgilendirilmesi, bir kütüphane ziyareti yaşamaları, onların kütüphane kültürünü edinmesi açısından çok önemlidir. Çocuğun bir yetişkinle birlikte kütüphaneye gitmesi, kitapları topluca görmesi, kitap severlerle karşılaşması, kitabın kokusunu duyması, insanların kitapları sessizce alıp okuduklarını seyretmesi gibi deneyimler, hem kitap sevgisini pekiştirmek, hem kütüphanede nasıl davranılacağını öğretmek, hem de çocuğu araştırmaya yöneltmek için gereklidir (Çılgın, 2006). Çocukların kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmaları, okuryazarlık kültürünü canlı tutma açısından geleceğe önemli bir yatırımdır.

Kitapçılık ve kitap fuarları. Kitaplar, bilgi dünyasının en önemli araçlarıdır. Teknoloji, günlük hayatımızdaki ve bilgi edinme dünyasındaki pek çok şeyi değiştirmesine rağmen, kitaplar, günümüzün öğrenme yaşamında, hala etkili birer kaynak olarak yaşamayı sürdürmektedir. Bilgi toplumlarında, kitapçılık ve kitap fuarcılığı büyük bir sektör haline dönüşmüştür. Batılı ülkelerde, özellikle büyük şehirlerde, çok büyük kitapçıların ortaya çıkışı, kitapçılığı daha da büyük bir sektör haline döndürmüştür, ancak,

daha küçük kitapçıların ve okuryazarlık kültüründe geleneksel bir önemi olan ikinci el kitap satan dükkanların satışlarını büyük oranda etkilemiştir (Hemmeter, 2006).

Kitapçılar, var olan okuryazar kitleleri çekmek veya yeni kitleler oluşturmak için çeşitli yollara gitmektedir. Büyük kitapçıların çocuklar ve ev hanımlarının ilgilenecekleri türden kitaplar için ayrı reyonlar açmaları, imza günleri, toplantılar ve tanıtımlar düzenlemeleri, buna örnek olarak verilebilir. Ancak, kitapçılık sektörünün bu pazarlama atılımları, okumak için ne seçtiğini bilmeyen, bilinçsiz bir tüketici topluluğu oluşturmaktan başka işe yaramayacağı endişesiyle eleştirilmektedir (Hemmeter, 2006).

Günümüzde büyük kitapçıların varlığı, bunların kütüphanelerin yerini alması korkusunu doğurmuştur. Nitekim, Cartwright'a göre (2004), Amerikalı ve İngiliz kitapseverler,

- Günümüz kitapçılarını konfor ve stil açısından daha modern ve rahatlatıcı bulmakta,
- Özellikle genç okurlar, kütüphanelere karşı, büyüklere göre daha olumsuz bir tavır sergilemekte,
- Düşük gelirli okurlar sıklıkla, kitapçılara karşı, kütüphanelerde zaman geçirmeyi tercih etmekte,
- Genç okuyucular arasında, büyük kitapçılar bir tür sosyalleşme ortamı olarak görülmekte,
- Kütüphaneler, bir çalışma ve bilgi edinme ortamı olarak görülürken, hem kitapçılar hem de kütüphaneler, tüm okurlarca bir "kaçış" yeri olarak kabul edilmekte,
- Kitapçılar, pek çok okur için, yeni bir eğlence merkezi olarak görülmektedir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, değişen teknoloji ve şehir hayatı, okuyuculuğun doğasını yalnızca değiştirmiştir; yani, kimi kişilerin endişelendiği gibi, okuryazarlık kültürünü silmemiş, tersine bazı alanlarda oldukça güçlendirmiş ve yeniden biçimlendirmiştir. Örneğin, teknolojik gelişmeler sayesinde, bugün, kitapçılığın ve dergiciliğin önemli bir kısmı internet üzerinden sürdürülmektedir. Elektronik kitaplara ulaşmak ve bunları kişisel bilgisayarlara indirmek oldukça kısa zaman almaktadır. Ayrıca, elektronik kitapçılık o derece ilerlemiştir ki, internet üzerinden elektronik veya basılı kitap satışı

yapan sitelerin yanında, kitap fuarları açan siteler de bulunmaktadır. Yani günümüzde, kitapseverler, kitapçılarda olduğu gibi, artık internet üzerinde de buluşma olanağına sahiptirler.

Okuryazarlıkta medya ve teknolojinin rolü. Medya ve teknoloji, insanın bilgiye ulaşma ve haber alma mekanizmalarını etkilemiş, günümüzün bilgi dünyasını ve iletişim araçlarını şekillendirmiştir. Bugün, günün haberlerini takip etmek için, bir konuya dair merakımızı gidermek ve yeni bir şeyler öğrenmek için pek çok farklı haber ve bilgi alma kanalından yararlanmaktayız.

Radyo, televizyon, internet ve diğer ağ ve bilgisayar teknolojileri, CD'ler ve DVD'ler yoluyla ulaştığımız bilgiler, şüphesiz ki, okuryazarlık dünyasını genişletmiş ve derinleştirmiştir. Artık, günlük hayatımızı sürdürecekt kadar bilgi edinmek demek, bu teknolojileri kullanmakta ustalık kazanmak anlamına gelmektedir. Yani, teknoloji, bilgiye ulaşma yollarımızı yeniden şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda, öğrenen bireyi yeniden tanımlayarak, çağın bilgi ve iletişim gereklerini de değiştirmiştir. Bundan dolayı, okuryazarlık kavramı genişleyerek yeni bir okur tipi ve yeni okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır (Aşıcı, 2009; Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Değişen dünyada ortaya çıkan yeni okuryazarlık türleri. Okuryazarlık, değişen zaman ve gelişen teknoloji ile birlikte farklılaşmış ve günümüzde farklı araçlar vasıtasıyla yaşanır olmuş ve bu durum, çağımızda yeni okuryazarlık türlerinin doğmasına sebebiyet vermiştir. Çağımızda, öğrenme hayatı boyu süren bir hal almış ve bilgi toplumlarının gerektirdiği nitelikte bir birey olmak önem kazandığından, her bireyin, iş hayatında kendine uygun bir pozisyon edinmesinde ve günlük hayatında mutlu ve başarılı olması için, pek çok farklı okuryazarlık türünde bilgili ve becerikli olması şart olmuştur (Önal, 2010).

Günümüzde sıkça bahsi geçen okuryazarlık türlerinden bazıları bilgisayar okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, içerik okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, kütüphane okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığıdır. Bunların en popüler biçimde kullanılanlardan bazıları ise; bilgi okuryazarlığı, görsel okuryazarlık,

medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığıdır (Tüzel, 2010; Adıgüzel, 2005; Önal, 2007; Aşıcı, 2009).

Bilgi okuryazarlığı, bireyin bilgiye erişim uzmanı olması demektir (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2002). Toplum açısından incelendiğinde, bilgi okuryazarlığı, ekonomi ve teknoloji odaklı toplumlarda, var olanın ötesinde bilgi ve beceriye sahip bireylerin yetiştirilmesini öngörmekte; bu nedenle, hayat boyu öğrenmeden yola çıkan, mesleki eğitim, yabancı dil ve bireysel gelişim kursları gibi, bireyin uğraştığı işle ilgili niteliklerini geliştirmeyi ve olgunlaştırmayı hedefleyen kurumlarla desteklenmelidir. Eğitim bilimleri açısından düşünüldüğünde ise, bilgi okuryazarlığı, öğretmeni bir bilgi verici olarak gören geleneksel eğitim sisteminin karşısındadır; yani, günümüz dünyasında, eğitim sistemleri, öğrenenleri, öğrenmede bağımsız, kendi öğrenmesinden sorumlu, bilgi edinme yollarından haberdar ve edindiği bilgileri iletişimde etkili şekilde kullanabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Gürdal, 2000).

Teknolojinin günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi, eğitim sistemlerimizde teknolojiden sıkça faydalanılmasını gerektirmiştir. Teknolojiyi, eğitimde zenginleştirici ve eğlendirici bir unsur olarak kullanmanın yanında, öğrencilerin teknolojik dünyadan daha verimli bir şekilde faydalanmasına yardımcı olacak bilgilerle onları donatmak da eğitimin önemli işlevlerinden biridir (Adıgüzel, 2005).

Görsel okuryazarlık, iletişimin sözlü ve yazılı alanlar dışında gerçekleştirilmesi için gerekli bilgi ve beceriler anlamına gelmektedir. Günümüzde, iletişim dünyası, yalnızca sözlü ve yazılı biçimlerde yapılamamakta, resimler, grafikler, logolar, nesnelere gibi araçlarla da iletişim kanalları desteklenmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Çevreyi kuşatan bütün bu bileşenler, bir tür görsel dil oluşturmakta ve insanların bunlardan bir anlam çıkarabilmesi için, çeşitli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, görsel okuryazarlık, bugün, eğitim programlarımızda da yerini almıştır (Tüzel, 2010). Öğrenciler, ödevlerini, projelerini ve çalışmalarını, çağımızın bu görsel geleneklerine göre tasarımı yapabilir, düşüncelerini görseller yoluyla da tarif edebilirler. Eğitimde, görsel okuryazarlığı yerini bulması, son yıllara rastlamaktadır. Çünkü, iş dünyasında da, görsel

iletişimin önemi henüz yeni hız kazanmıştır ve özellikle hizmet ve iletişim sektörleri, görsellerle zenginleştirilmiş, daha kolay anlaşılabilir ve unutulmayan ürünler ve performanslar sergilemek için görsellerden yararlanma yoluna gitmektedirler. Çocuklarımıza verdiğimiz eğitimin amacı, onları gerçek hayata hazırlamak olduğundan, hem iş hayatlarında isterse günlük hayatlarında daha uyumlu, becerikli ve bilgili bireyler olabilmeleri için, görsel okuryazarlığın eğitimdeki yeri, artık kesinlik kazanmış durumdadır (Brizee, 2003).

Bilgisayar okuryazarlığı ile, bilgisayar teknolojilerini verimli ve sağlıklı bir şekilde kullanabilmek için gereken bilgi ve beceriler kastedilmektedir. Bilgisayar teknolojileri, artık çok yaygın ve yoğun bir şekilde kullanılır olduğundan, insanların yazıcı, programlar, işletim sistemleri ile istedikleri bilgiye ulaşmaları için, bunları doğru ve işe yarar şekilde kullanma yolları hakkında bir fikir sahibi olmalıdırlar. Bu nedenle, bilgisayar okuryazarlığının, öğrencilere en alt sınıflardan itibaren kazandırılması çok önemlidir (Hobbs, 2005).

Okuryazarlıkta medyanın rolü. Günümüzde insanlar, her yeni gün, toplumsal değişime yol açan teknolojik yeniliklerle karşılaşmaktadırlar. Yeni teknolojiler ve bunları insanlarla buluşturan kitle iletişim araçları, yani medya, insanların bilgiye ulaşma yollarına dair onlara çeşitli kolaylıklar sağlarken, aynı zamanda onların toplumsal, siyasal, kültürel, duygusal yaşamlarını etkilemektedir. Medya ve medyadan ulaşan mesajların kişileri sadece bilgilendirmekle kalmayıp onların düşünce yapılarını, değer yargılarını, inançlarını da değişik açılardan etkilemesi, "medya" ve "okuryazarlık" kavramlarını birbirleriyle bütünleştirmiştir (Önal, 2007).

Artık, bilgiye ulaşma yolları çok daha çeşitli ve eski zamanlara göre kolaydır. Kütüphaneler, kitapçılar hala yerinde durmaktadır; bugün ayrıca, bunların yanında, İnternet yoluyla kitap alışverişi yapabilme imkanı, internet ansiklopedileri (örneğin, wikipedia), arama motorları (google gibi), Library 2,0 gibi elektronik kitaplık oluşturma amaçlı bilgisayar programları, Second Life gibi bilgi-iletişim odaklı bilgisayar oyunları verilebilir (Kajberg, 2007) . Belirli bir konuda konferans izlemek için mekan değiştirme

zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Her türlü, sohbet, konferans, birebir iletişim imkanı oturduğumuz yerden de mümkündür.

Okuryazarlığın, bilgi ve beceri bakımından, medya ile buluştuğu nokta burasıdır. Günümüzde, bilgiye ulaşmak için medya araçlarına dair gerekli bilgi ve becerilere sahip olmak gerekir. Medya okuryazarlığı, bizlere bu becerileri sağlar. Medya araçlarının nasıl kullanılması gerektiğini bilmek ise, medyayı tam anlamıyla yerinde ve etkili kullanabilme anlamına gelmemektedir. Bilgi patlaması yaşadığımız bu çağda, edinilen bilginin eleştirel incelenmesi, özümsemesi ve yaşama uygulanması da önem kazanmaktadır (Önal, 2007).

Örneğin, televizyona karşı, her yaştan, hala çok büyük bir ilgi bulunmaktadır. Bugün, bu ilgi, özellikle gençlerde bilgisayara doğru kaymıştır. Okuma alışkanlığı da, televizyon izleme ve bilgisayarla zaman geçirme alışkanlığı tarafından gölgelenmektedir. Ancak, Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007), okuma alışkanlığının içinde bulunduğumuz çağda da nitelikli bir yaşamın önemli aracı olma özelliğini sürdürdüğünü, bir başka deyişle, değişim sürecinin okumayı yok edemediğini, tam tersine sözü edilen değişim sürecine uyum sağlamanın bir aracı haline geldiğini vurgulamışlardır.

Hobbs'a göre (2005), medya okuryazarlığı, eğitim programlarında da yer alması gereken önemli bir konudur ve eğer yakın bir gelecekte medya okuryazarlığı, eğitim programlarına girerse, şu amaçları görev edinmiş bir program ortaya konmalıdır:

- öğrencilerin, toplumdaki medyaya ve evdeki medya kullanma alışkanlık ve davranışlarına dair kendi inanç ve tutumlarını ölçüp tartmalarını teşvik etmek.
- öğrencilerin, farklı kaynaklardan, medya tür ve tiplerinden ve farklı bakış açılarından nasıl bilgi edinileceğini öğrenmelerine yardımcı olmak.
- mesajları analiz edip değerlendirmek için eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek.
- çeşitli medya üretim araçları kullanarak hedef kitle için mesajlar yaratmak (s. 91).

Türkiye’de Okuryazarlık Kültürü

Özen (2001), Türkiye’de okuma alışkanlığının yok denecek kadar az olduğu için, bunun bir tür okumama alışkanlığına dönüştüğünü belirtmiştir. Gerçekten de, ülkemizde, okuma alışkanlığı, özendirilen bir davranış değildir. Bunun yanında, okullaşma oranları oldukça düşüktür ve okuryazarlığa dair verilerin, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından, pek sistemli bir şekilde araştırılmamış olması ve elimizdeki verilerin de, uzun yıllar öncesine dayanmaması, okuryazarlık konusunda yapılması gereken bazı karşılaştırmaların önünü tıkamaktadır (Yılmaz, 2002).

Türkiye, dünya ülkeleri içinde oldukça az kitap üreten ülkeler arasındadır. Nitekim, bir ülkede, bir yılda üretilen kitap ve dergi sayısı, toplumdaki bilgi üretimini ve bilgi tüketimini gösteren işlevsel ölçütlerden birisidir (Yılmaz, 2002). ISBN, kataloglama ajansına göre, Türkiye’de 2004 yılında basılan kitap sayısı 19.000; İngiltere’de 125,000; Almanya’da 80,000 ve Fransa’da 60,000 kadardır. Yılda basılan kitap sayısının, nüfusumuza olan oranı çok düşüktür.

Bir ülkedeki günlük gazete takibi de, o kültürün okuryazarlığa verdiği önemi göstermektedir. Ülkemizde, resmi rakamlar, gazetelerin günlük satışlarının en fazla 700.000’e çıktığını göstermektedir. Oysaki, Batı ülkelerinde, günde 10 milyon, Japonya’da ise 15 milyon satan gazeteler bulunmaktadır (The World Association of Newspapers, 2005). Ülkeler arasındaki bu sayısal uçurum, okuma kültürleri arasındaki uçurumun da bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Türkiye’deki farklı yaş ve meslek gruplarında okuryazarlık alışkanlıklarını incelemek için yapılmış olan araştırmalar da burada anlatılanları destekleyen sonuçlar göstermektedir.

Balcı’nın (2009) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının televizyon izleme alışkanlığının epey gerisinde kaldığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin kitap alışkanlığı kazanamama sebeplerinin başında sınavlar sebebiyle okumaya yeteri kadar vakit ayırma fırsatı bulmamaları gelmektedir. Aynı araştırmada öğrenciler, kütüphanelerden sıkça faydalanmadıklarına da belirtmişlerdir.

İlköğretim öğrencilerinin kütüphane kullanma alışkanlıklarını inceleyen başka bir araştırmada da (Bayis, 2010) benzer sonuçlar bulunmuştur: öğrencilerin genel olarak kütüphaneden yararlanma alışkanlıkları oldukça düşük olmakla birlikte, küçük yerleşim birimlerinde yaşamakta olan öğrencilerin kütüphane kullanma sıklıkları şehirde yaşayan öğrencilere göre daha fazladır. Yetişkinlerin gazete okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir çalışmada ise (Bilecen, 2010), günümüzde hala okuyucuların haber almak için kullandıkları iletişim araçlarının başında televizyonun geldiği ortaya konmuştur.

Bayram (2001: 114-115), ülke çapında sağlıklı ve kalıcı bir okuma alışkanlığı oluşturabilmek için öncelikle milli eğitim ve kültür politikasında etkili bir yapılanmanın olması gerektiğini vurgulayarak, ülkemizdeki okuryazarlık durumunu iyileştirmek için şu şartların gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır:

- 1) Okuma alışkanlığı edinmiş bireylerden oluşmuş bir toplum yaratmak,
- 2) Ülkemizin eğitim, kültür ve sanat yaşamının ulusal ve evrensel değerlerle zenginleşmesine katkıda bulunmak,
- 3) Tarihsel ve çağdaş kültür değerlerini yeniden yorumlayarak insanlara yeni bir anlayış içinde sunmak,
- 4) Çok sayıda kültür kitabı yayınlamak,
- 5) Bu yayınları devletin yardımıyla, tüm ülke çapında etkili bir şekilde sürdürmektir.

Halkın bilgi edinme çabasını tatmin edecek bilgi kurumları oluşturma, halk kütüphaneleri açma ve halkı bunlardan faydalanmaya teşvik etme hususunda devletin rolü çok önemlidir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre,

- Halk kütüphanelerinin sayısı, 2006 yılı itibariyle, 1178'dir ve bu kütüphanelerde 12 milyonu aşkın eser bulunmaktadır. 2009 yılında halk kütüphanelerinin sayısı 1149'a düşmüş olmasına rağmen eser sayısı 14 milyonu aşmıştır. Bu verilerden anlaşılacağı üzere, halk kütüphanelerinin sayısının azaltılmasına rağmen, kalitenin yükseltilmesine dair bir çaba gözlemlenmektedir.
- 2006 yılında, üniversite kütüphanelerinin sayısı, 277'dir ve bu kütüphanelerde, 8 milyonu aşkın kitap ve 1 milyona yakın kitap dışı yayın bulunmaktadır. 2009 yılında üniversite kütüphanelerinin sayısı 435'e yükselmiş ve kitap sayısı 10

milyona yaklaşmıştır (<http://www.tuik.gov.tr>). Bu verilerden anlaşılacağı üzere, üniversite kütüphanelerindeki kitap sayısı hızla yükselmektedir.

Yılmaz (2002), bilgi toplumu oluşturma açısından Türkiye'deki durumu gözden geçirerek, ülkemizdeki okuryazarlığa karşı pek de olumlu olmayan durumu ortaya koymuş ve bu konuda bazı önerilerde bulunmuştur:

1. Güçlü ve sağlam bir bilgi-toplum ilişkisi için gerekli olan temel öge eğitimidir. Ancak, eğitimde, geleneksel okuryazarlık ve okullaşmada ciddi sorunlar bulunmaktadır.
2. Bilgi-toplum ilişkisi için gerekli olan kültürel alt yapılar ülkemizde sağlamlaşmamıştır. İlk başta, kitap üretimi, okuma alışkanlığı ve kütüphanelere yönelik göstergeler büyük bir yetersizliği ortaya koymaktadır.
3. Bir bilgi üretim ve tüketim aracı olarak internetin kullanımı, bilgi-toplum ilişkisini geliştirecek düzeylerde değildir.
4. Genel olarak bilgi-toplum ilişkisini sağlayacak koşullar yetersizdir. Böylesine yetersiz koşullarda bilgi teknolojisini üretmek ve bilinçle kullanmak olanaklı görünmemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bir toplumdaki okuryazarlık kültürünün varlığının en büyük göstergeleri, şehirlerin ve kasabaların kütüphaneler, kitapçılar ve bunları sıkça ziyaret eden insanlarla dolu olması, kitap ve gazete okuma, geleneksel ve teknolojik yöntemlerle haberleşme ve etkileşme gibi etkinliklerin hayatın bir parçası olması ve okuma ve öğrenmenin her yaş grubu için hayatın her alanında olağan bir yaşantı haline gelmesidir. Dünya ülkeler ile, özellikle de Batı ülkeleri ve Japonya gibi gelişmiş okuma ve yazma kültürü ve zenginliğine sahip ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'deki okuryazarlık kültürünün fakir ve sığ kaldığı görülmektedir. Ülkemizde okuma ve yazma kültürünü teşvik edici atılımların çok sık yapılmadığı bir gerçektir. Ancak, durumu olduğu gibi kabul etmek yerine bunu düzeltmeye ve iyileştirmeye çalışmak gerekmektedir.

Bu eksikliklerin giderilmesi için, halk ile birlikte otoriteleri de bilgilendirerek, okuma ve yazma kültürümüzü zenginleştirecek uzun soluklu etkinliklere ve atılımlara yönelmek, kütüphane kullanımını özendirmek ve kitap fuarlarını daha yaygın hale getirmek birer çözüm olarak önerilebilir. Ayrıca, bilgi çağının gereği olarak, bilgi teknolojilerinin yaygınlaştırılması ile birlikte ortaya çıkan sorunların çözümü için, bu teknolojileri gereğince kullanabilen nesiller yetiştirilmesi de gerekmektedir. Görüldüğü gibi, okuryazarlık kültürü, yalnızca klasik kitap okuma alışkanlığıyla ile sınırlı olmadığından sürekli olarak biçim değiştirmekte, ortaya çıkan yeni okuryazarlık türleri (medya okuryazarlığı, teknolojik okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı vb.), okuryazarlığın eğitimini de dallandırıp derinleştirmektedir (Aşıcı, 2009).

Bundan da anlaşılacağı gibi artık tek bir okuryazarlık türü ve tek bir okuryazar insan tipi yoktur. Her yeni çağ ile birlikte, uyum sağlamak, anlamak, kullanmak ve buna bağlı olarak eğitilmek gereken okuma ve yazma etkinlikleri çoğalmaktadır. Bütün bunları göz önüne alarak, ülkemizdeki okuryazarlık kültürünü canlandırmak için bu yeni okuryazarlık türlerinin incelenerek okuryazarlık eğitimine dahil edilmesi gerekecektir.

Türkiye'deki ve dünya ülkelerindeki okuryazarlık kültürü arasındaki farklılıkları ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın sonunda, ülkemizdeki okuma kültürünün zenginleştirilmesi ve yaygınlaştırılması için aşağıdaki önerileri sıralamak mümkündür:

1. Okuma kültürünün önemli bir göstergesi olan kitap fuarları genişletilmeli ve yalnızca büyük şehirleri değil, kasaba yerleşimlerini ve daha pek çok küçük yerleşim birimini kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmalı; çocuk kitaplarına ve dergilerine yönelik fuarların planlanmasına hız verilmelidir.
2. Çocuk kütüphanelerinin sayısı artırılmalı ve bu kurumlarda çocukların kitaplara özgürce ulaşabilmesine fırsat tanınmalıdır.
3. Yetişkinler için de günlük bir alışkanlık olarak kütüphane kullanımını ve düzenli okuma alışkanlığını gerçekçi bir şekilde özendirecek kampanyalar

düzenlenmelidir. Bu kampanyaların düzenlenmesi esnasında medya desteği sağlanarak geniş kitlelere ulaşılmalıdır.

4. Okuryazarlık kültürünün önemli bir parçası olan medya ve teknoloji okuryazarlığının yaygınlaştırılmasını sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar için de halkın daha kolay ulaşma olanağı bulunduğu medyadan destek alınmalıdır.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2005). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde öğretmen niteliklerinde yeni bir boyut: bilgi okuryazarlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 167.
- Aksaçlıoğlu, A. G., ve Yılmaz B. (2007) Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 3-28.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 9-26.
- Balcı, A. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık ve ilgileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayis, S. (2010). *4., 5., 6. ve 7. Sınıf ilköğretim öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bayram, S. (2001). *Türkiye'de kitap okuma alışkanlığı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Bilecen, N. S. (2010). *Bireylerin gazete okuma alışkanlıkları ve motivasyonları: Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde karadeniz bölgesinde bir saha araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brizee, H. A. (2003). *Teaching visual literacy and document design in first-year composition*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Virginia Polytechnic Institute and State University: Virginia.

- Cartwright, H. (2004). Change in store? An investigation into the impact of the book superstore environment on use, perceptions and expectations of the public library as a space, place and experience. *Library and Information Research*, 28 (88), 13-26.
- Çılgın, A. S. (2006). Çocuğa büyüğü bir dünyanın kapılarını açmak. *Milli Eğitim Dergisi*, 172.
- Demircan, C. (2006). Türkiye'deki çocuk kütüphanelerinin halk kütüphanelerine devredilmelerinden önceki niceliksel durum (1995-2000). *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 20 (2), 177-194.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Gulati, S. (2008). Technology-enhanced learning in developing nations: A review. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 9 (1), 1-16.
- Gürdal, O. (2000). Yaşam boyu öğrenme etkinliği: "Enformasyon okuryazarlığı". *Türk Kütüphaneciliği*, 14 (2), 176-187.
- Gürdal, O. (2004). *Bilgi toplumu geçitinde bilgi ve/veya bilgilenim kültürü*. Atılgan D. (Der.), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün Kuruluşunun 50. Yılına Armağan* (51-64). Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Hemmeter, J. A. (2006). Household use of public libraries and large bookstores. *Library and Information Science Research*, 28 (1), 595-616.
- Hobbs, R. (2005). *Media literacy and the K-12 content areas*. G. Schwarz and P. Brown (Eds.), *Media Literacy: Transforming Curriculum and Teaching* (74-99). Chicago: NSSE ; Malden, Mass Press.
- Merilampi, R. (2002). <http://e.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=8574> (04.10.2010) tarihinde erişim sağlanmıştır.
- International Library Economics Research Study (2001). <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf> (31.03.2011) tarihinde erişim sağlanmıştır.

ISBN Kataloglama Ajansı Raporu.

<http://www.isbninternational.org/en/agencies/turkey.html> (01.05.2010) tarihinde erişim sağlanmıştır.

Kajberg, L. (2007). Whither Nordic public libraries? Towards a cross-country research initiative on the historical heritage, role, self-perception, and challenges of public libraries in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (3), 360-371.

Kurbanoglu, S. ve Akkoyunlu, B. (2002). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 81-88.

Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, M. S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *TÜBAR*, 28, 283-298.

Lankshear, C. (1999). *Literacy studies in education: Disciplined developments in a post-disciplinary age*. Peter M (Ed.), *After the Disciplines: The emergence of cultural studies*. Connecticut: Greenwood.

Merilampi, R. (2002). Dr. Ritva-Sini Merilampi's report , Finland's Ministry of Education <http://e.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=8574>.(04.05.2010) tarihinde erişim sağlanmıştır.

Önal, H. İ. (2007). Medya okuryazarlığı: Kütüphanelerde yeni çalışma alanı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (3), 335-359.

Önal, İ. (2010). Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi. *Bilgi dünyası*, 11 (1), 101-121.

Özen, F. (2001). *Türkiye'de okuma alışkanlığı*. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.

The World Association of Newspapers (WAN) (2005). <http://www.wanpress.org/article2825.html> (01.05.2010) tarihinde erişim sağlanmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (2011). <http://www.tuik.gov.tr> (30.03.2011) tarihinde erişim sağlanmıştır.

Tüzel, M. S. (2010). Görsel Okuryazarlık. *TÜBAR*, 27, 691- 705.

UNESCO Global Monitoring Report (2005).

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001373/137333e.pdf>. (01.05.2010) tarihinde erişim sağlanmıştır.

Yaman, H. (2004). Federal Almanya'nın Bremen Cumhuriyeti'nde bulunan halk kütüphaneleri üzerine bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 18 (2), 189-199.

Yılmaz, B. (1998). Okuma alışkanlığı sorunu ile bir mücadele örneği ve Türkiye için öneriler. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 12 (3), 252-258.

Yılmaz, B. (2002). Bilgi toplum ilişkisi ve Türkiye. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 191 (2), 101-114.

Yılmaz, B. (2006). Avrupa Birliği sürecinde Türk halk kütüphaneleri: Nicel bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 20 (1), 61-84.

Yılmaz, B. (2010). Türkiye'nin bilgi toplumu politikasında kütüphane kurumuna Yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 11 (2), 263-289.